

Oybek Rashidov

**O'ZBEKISTONDA
ARXIV ISHI TARIXI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA
MAXSUS TALIM VAZIRLIGI

OYBEK RASHIDOV

O'ZBEKISTONDA ARXIV

ISHI TARIXI

5320300 - Arxivshunoslik bakalavriyat yo'nalishi
talaballari uchun o'quv qo'llanma

Toshkent
"Navro'z" nashriyoti
2019

UO'K: 166.24.44.12
KBK 63.7 (5Ў36)
P-15

Mas'ul muharrir:

Haitov Sh.A. - tarix fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:

Zamonov A.T. - tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori

Rahmonov K.J. - tarix fanlari nomzodi, dotsent

Mazkur qo'llanmada qadimgi, o'rta asrlar, xonliklar, mustamlaka, sovet boshqaruvi va mustaqillik davrlarida O'zbekistonda arxiv ishi tarixi, arxiv muassasalari faoliyati hamda arxivchilarning xalqaro aloqalari bayon etilgan. Arxivshunos mutaxassis kadrlarni tayyorlash sifatini oshirish talablaridan kelib chiqqan holda fanning mohiyati va ahamiyatini ochib berishda xorijiy ilmiy-metodologik yondoshuvlardan hamda adabiyotlar (Craig Robertson. Media History and the Archive.-New York. Routledge, 2011., Antonina Burton. Archive Stories.(facts, fictions and the writing of history). - London.2005.) dan foydalanildi.

В пособии указана история архивного дела в Узбекистане в древние времена, и средние века, в период ханства и колонии, в период советского правления и в годы независимости. Также описывается деятельность архивных учреждений и международные связи архиваторов. Для передачи сущности и важности данной работы использовались зарубежные научно-методологические подходы и литература (Craig Robertson. Media History and the Archive. - New York. Routledge, 2011., Antonina Burton. Archive Stories.(facts, fictions and the writing of history). - London.2005.).

In this manual the history of archive work in Uzbekistan during the ancient times, middle ages, period of khanates and colony, during the soviet government and the years of independence was indicated. The activities of archive establishments and international relations of archivists were also described. Foreign scientific-methodological approaches and literatures (Craig Robertson. Media History and the Archive. - New York. Routledge, 2011., Antonina Burton. Archive Stories.(facts, fictions and the writing of history). - London.2005.) were used for increase the essence and importance of the book.

O'quv qo'llanma O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2019-yil 2-maydagi 394-sonli buyrug'iga asosan nashr etishiga ruxsat berilgan. Ro'yxatga olish raqami 394-294.

ISBN 978-9943-5675-8-0

SO'ZBOSHI

Xalqimizning tarixiy o'tmishi, o'zligi, ma'naviyati masalalari yoritilayotganda chuqur ilmiy asos va aniq dalillar zarur. Haqqoniy tarixni yaratishda dalil bo'ladigan, muhim omillar orasida arxiv hujjatlari diqqatga sazovordir. O'zbekistonning moddiy va ma'naviy hayoti aks etgan noyob arxiv hujjatlari tarix fani uchun boy manba sifatida xizmat qiladi.

Markaziy Osiyo mintaqasida ilk arxivlar yozuv bilan bir vaqtda paydo bo'lgan. Bu arxivlarga Nisadagi Parfiya arxivi, Xorazmdagi Tuproqqal'a arxivi, Mug' qal'asi xarobalaridan topilgan arxivlar kiradi.

Birlamchi manbalarda to'xiriylar, somoniylar, qoraxoniylar, g'aznaviylar va xorazmshohlar saroylarida kutubxona-arxivlari mavjud bo'lganligi qayd etilgan. Bu davrda Marv, Nishopur, Ray, Balx, Hamadon, Tus, Buxoro, Samarqand, Urganch, Xiva, Nisa, Termiz va boshqa shaharlarning har birida o'nlab davlat, vaqf va shaxsiy kutubxonalar vujudga kelgan. Buxoroda Sharqdagi eng yirik kutubxonalaridan biri Samoniylarning "Savoi-al-Xikma" kutubxonasi bo'lib, bundan o'z davrining yetuk allomalari Ibn Sino, Rudakiy, Daqiqiy, Firdavsiy va boshqalar foydalanganlar.

Amir Temur va temuriylar davrida ham kutubxona-arxivlari mavjud bo'lgan. Ayniqsa, Amir Temur harbiy yurishlari davrida ko'pgina nodir qo'lyozma asarlarni Movarounnahrda olib kelgan. Shuningdek, Sohibqiron jahonning bir qancha mamlakat qirollari bilan yozishmalar olib bordi. Bu diplomatik yozishmalar qimmatli arxiv hujjatlari hisoblanadi. Shu diplomatik yozishmalardan biri 1996 yil YUNESKO tashabbusi bilan Parijda o'tkazilgan Amir Temur tavalludining 660 yilligida Fransiya prezidenti Jak Shirak tomonidan O'zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti Islom Karimovga topshirildi. Amir Temurning nevarasi Boysunqur zamonida Hirotda ko'pgina asarlardan namunalar to'planadi. Uning atrofida o'z davrining yetuk shoirlari, kitobxonlari, muqovasozlari, naqqoshlari va boshqa kitobsoz hunarmandlar yig'ilgan.

Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, o'zaro feodal urushlar, vayronagarchiliklar natijasida arxiv hujjatlari, qo'lyozmalar yo'q

ОУБЕК РАШИДОВ

**О'ЗБЕКISTONDA ARXIV
ISHI TARIXI**

Мухаррир: Н. Рустамова
Мусаххих: М. Расулов
Техник мухаррир: А.Қаландаров

Боснига руҳсат этилди: 25.10.2019 йил. Times New Roman гарнитураси.
Оффсет усули. Бичими 60x84 1/16. Шартли босма табағи 10.5. Нашриёт ҳисоб
табағи 10.5. Адади: 250 нусха. Бюртма№168.

"Наврӯз" нашриёти. Лицензия №А1 170.
23.12.2009 йил. Тошкент шаҳри. 100000 А. Темур
кўчаси 19 уй.

МЧЖ "Садриддин Салим Бухорий" босмахонасида чоп этилди.
Бухоро шаҳри, М.Иқбол кўчаси, 11-уй. Тел.: (65) 221-26-45.